

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2587>

Number: 30 , p. 377-396, Winter I 2014

ANNE BABALARIN GÜNÜMÜZDE SAHİP OLDUĞU ÇOCUK İMGELERİ

CHILD IMAGES OF THEIR PARENTS

Yrd. Doç. Dr. Recep ERCAN

Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD

Özet

Günümüzde anne babaların zihninde inşa ettikleri çocuk imgelerini saptamak amacıyla yapılan bu çalışma, çocukluğun tanımlanması ve yapılandırılması bakımından önem taşımaktadır. Kültürel ve tarihsel bir inşa olarak çocukluk, her toplumda farklı sosyalizasyon süreçlerinden geçmektedir. Anne babaların kullandığı çocuk imgeleri, çocukların gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu imgeler kişiliğin oluşmasında, davranışlarının biçimlenmesinde, algılama düzeylerinin gelişmesinde, geleceğe dönük hedeflerin ve umutların belirlenmesinde son derece işlevseldir. Aynı zamanda bu imgeler sosyal politikalar ve eğitim programlarını etkilemektedir. Çocukların farklı sosyalizasyon süreçlerine sahip olması, çok sayıda çocuk imgesini ortaya çıkarmıştır. Anne babaların çocuklar hakkında sahip oldukları imgeleri açığa çıkarmanın bir yolu da çocuk metaforlarına başvurmaktır. Metaforlar, bir nesneyi ya da olguyu yeniden kavramsallaştırma özelliği gösterir. Türk toplumu çocukları anlatmak için sık sık çocuk metaforu kullanmaktadır. Metaforlar bir toplumun adeta imgesel belleğidir. Bu çalışmada temel veri kaynağı olarak anne babalardan elde edilen çocuk metaforları kullanılmıştır. Türkiye'nin farklı bölgelerini temsil edecek şekilde görüşme yoluyla elde edilen metaforlar, içeriklerine göre kategorilere ayrılmıştır. Her bir kategori kendi içinde sınıflanarak çocuk ve çocukluk kavramları açısından yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda yetenekli çocuk imgesi, neşeli ve mutlu çocuk imgesi, yaramaz çocuk imgesi, yetersiz çocuk imgesi, oyuncak çocuk imgesi, engelleyici çocuk imgesi, değerli çocuk imgesi, hassas çocuk imgesi ve gelecek çocuk imgesi olmak üzere günümüzde en yaygın kullanılan çocuk imgelerine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk, Çocuk İmgesi, Metafor

Abstract

This study aims to determine present child images of parents form in their minds and gains importance in terms of defining and constructing this childhood (by parents). Childhood, as a cultural and historical construction, passes through different socialization in every society. Child images, used by

parent, play an important role in children development. These images are extremely functional in the formation of personality, behavior shaping, and development of deduction level and determination of goals and hopes for the future. At the same time, these images offer a framework in terms of education policy. The fact that children have different socialization processes has revealed numerous children images. One of the best ways for parents to understand a child's feelings is (child) metaphors, as metaphors have a facility to reconceptualise subjects and phenomenon. Turkish people often use those metaphors to describe their children. Metaphors are accepted as the memory of a society. Metaphors from parents have been the main source of data for this study. Metaphors gained via interviews from different parts of Turkey, representing the whole country are categorized according to their content. Each category is classified as well, and interpreted in terms of child and childhood concepts. As a result some childhood images such as clever child, intelligent child, happy child, toy child, naughty child, touchy child, etc. are discovered.

Key Words: Childhood, Child Image, Metaphor

GİRİŞ

Çağımızın ürettiği çocukluk ile eski çocukluk dönemleri arasında oldukça farklılıklar vardır. Aristo, çocukluğu insan yaşamında bir felaket dönemi olarak nitelendirmiştir. Çocuk, aklını kullanamadığı için erdeme ulaşamayan zavallı bir varlıktır. Ortaçağda ise çocuk minyatür bir yetişkindir. Bu dönemin ünlü teologu Augustin, çocuğu en büyük günahkâr olarak tanımlamıştır (Bumin, 1983).

16. yüzyıla kadar çocukluk, insan yaşamının kendine özgü bir dönemi olarak görülmemiştir. Bu çağa kadar çocuklar sadece korunmaları ve düzeltilmeleri gereken zayıf varlıklar olarak nitelendirilmiştir. Aries bu durumu, "çocukluk duygusunun eksikliği" olarak değerlendirmiştir (Aries, 1973). Aries'e göre, Ortaçağ'da bir bebek kundaktan çıkar çıkmaz yetişkin yaşamının bir parçası olurdu. Aynı oyunları oynar, aynı kıyafetleri giyer, aynı toplumsal yaşamı paylaşırlardı. Çocuklar yetişkinlerden ayrı bir kategori olarak tanımlanmamıştı. Bu dönemde çocuklarla yetişkinler arasında bir mesafe vardı. Çocuk ölüm oranlarının yüksek olması nedeniyle çocuklar, belli bir yaşa gelinceye kadar kucağa pek alınmazdı. Altı yaşından küçükler ailenin üyesi bile sayılmazlardı (Gander ve Gardiner, 1998). Dolayısıyla çocuklar ile anne babalar arasında herhangi bir duygusal yakınlık söz konusu değildi.

Hıristiyanlığın "insanın günahkâr olarak doğduğu" savı üzerinde biçimlenen Ortaçağ çocukluk anlayışı, J. Locke'un "tabularasa" ilkesiyle sarsılmaya, J. J. Rousseau'nun Emil'i ile ortadan kalkmaya başladı. Locke, insan doğduğu anda boş bir levha gibidir diyerek insanın doğuştan günahkâr olduğu inancını sarstı. Emil ile birlikte, çocuğun yetişkinden farklı, kendine has bağımsız bir varlık olduğu gerçeği yavaş yavaş Batı eğitim kurumlarının yapı ve anlayışını, ailenin ve devletin çocuğa bakışını değiştirmeye başladı (Yapıcı ve Yapıcı, 2004). 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren aydınlanma düşünürleri, günahkâr çocuk imgesini yıkmaya çalışmışlardır. Çocukluğu, kötülüğe eğilim duyan birileri değil, bir saflık dönemi olarak sunmaya ve tanıtmaya çalışmışlardır (Bumin, 1983).

20. yüzyılın başlarından itibaren çocukluğa ait olumsuz ilgiler modern aile ile birlikte değişmeye başlamıştır. Ellen Key'in "çocuk asrı" olarak adlandırdığı bu dönemde, çocuk toplumun geleceğini belirleyen önemli bir değer olarak görülmeye başlanmıştır. Çocukluğun keşfi modern zamanları işaret etmekle birlikte sosyal değerlere bağlı olarak zamanla değişim göstermiştir. Bu çerçevede çocukluk, hem bir imgeler bütünü hem de bir yaşam evresi olarak ekonomik ve siyasal süreçlerden etkilenmiştir. Nitekim Batı'da ekonomik gelişme çocukluk deneyimini işten okula yönlendirmiş, çocukluk düşüncesini de bağımlılık dönemi olarak belirlemiştir (Onur, 2007). Siyasal bağlamda ise çocukluk, eğitim sürecinde biçimlendirilmeye çalışılmıştır (Şahbaz ve Çekici, 2012). Kağıtçıbaşı'nın (1998) yaptığı araştırmaya göre, çocuğa yüklenen anlam ile anne-babanın eğitim düzeyi arasında doğrusal bir ilişki vardır. Eğitim düzeyi yüksek aileler, çocuğu ekonomik değer yaratan biri olarak görmezken, eğitim düzeyi düştükçe, çocuğun ekonomik değer yaratan birey olarak görülmesi olasılığı artmaktadır. Bu yönüyle çocukluk, sosyo-kültürel bir kavramın sınırları içinde düşünülmektedir.

Çocukluk kavramının sosyo-kültürel bağlamın dışında kavramsallaştırılması, ulusların ekonomik gelişmişliği ile yakından ilintilidir. Anne-babaların eğitim düzeyinin yükseltilmesinin yanı sıra ekonomik refahın yükseltilmesi, çocuğa bakışı değiştirmektedir. Çocuğa yönelik olumsuz ilişkilerin yaşanmaması için hukuki düzenlemelerden önce, eğitim ve ekonomik gelişmenin tamamlanması gerekir. Çocukluk algısının yerleşmesinde hukuk, bir üst yapı kurumu olarak düşünülebilir. Görüldüğü gibi çocukluk oldukça muğlak bir terimdir. Bu da onun sembolik işlevini artırmaktadır. Bir yandan, çocuklar anne-babalarının üstlerine titredikleri değerli varlıklar olarak görülürken, bir yandan da toplum için bir maliyet ve yük konumundadırlar (Marshall, 1999).

Çocukluk çağı ile ilgili belirsizlik toplumda farklı görüşlerin oluşmasına sebep olmuştur. Bir görüşe göre çocukluk, iş ve ekonomik sorumlulukların dışında oyun ve eğitim dönemi ile sınırlı tutulması gerekir. Diğer görüşler ise çocukların ailede korunması düşüncesinden hareketle onların siyasal, entelektüel, cinsel ya da ekonomik varlıklar olarak hareket etme becerilerinin olmadığını belirtmektedir (Marshall, 1999). Eğer çocukluk oyun ve öğrenim yıllarını kapsayan tüketici dönemle tanımlanırsa üst sınır belirsizleşmektedir. Ekonomik güçsüzlüklerin daha hissedilir olduğu kırsal kesimlerde ise çocuklar doğrudan üretime katılarak aile refahına katkıda bulunmaktadır. Bu durumda sınır daha aşağılara çekilebilmektedir. Çocuk açısından bu belirsizlik yaşı ne olursa olsun, evlilik ve çalışma hayatıyla sona ermektedir.

Çocuk kavramı, çocukluk çağı gibi belirsizlik ve çelişkilerle yüklüdür. Çocuk küçük bir varlıktır; akli ermez, güçsüzdür, bilgisizdir ve saftır. Bu nitelikleri taşıyanlara da çocuksun, çocukluk etme denir. Görüldüğü gibi çocuk ve çocukluk kavramının sınırı toplumsal statünün en alt birimini teşkil edecek şekilde yetişkinler tarafından belirlenmiştir. Buna göre çocuk, toplumda yetişkinlerle aynı ölçüde tam bir

ekonomik ve hukuksal statü kazanamamış, olgunlaşmamış, reşit sayılmayan küçük bir yurttaş olarak görülmektedir (Yörükoğlu, 1984).

Çocuklar biyolojik özellikleri ve ihtiyaçları bakımından dünyanın her yerinde benzer / ortak özellikler göstermektedir. Bu çerçevede çocuk, doğanın bize sunduğu bir armağandır. Çocukluk ise, toplumsal yaşamın biçimlendirdiği sosyo-kültürel bir inşadır. Çocukların nasıl tasarlandığı ve nasıl algılandığı her zaman toplumsal-tarihsel bir bakış açısını yansıtır (Elkind, 2001; Kağıtçıbaşı, 2000). Modern çocukluk yaratımı olan bu görüş, çocukluğun yetişkinlikten tamamen farklı olduğu görüşüne dayanır. Modernliğin ürettiği evrensel çocukluk doğası, ulusal ve kültürel farklılıklar nedeniyle değişime uğramakta, günümüzde yeniden tanımlama yoluna gidilmektedir. Buna gerekçe oluşturan etkenlerin başında çocukların sahip olduğu farklı sosyalizasyon süreçleri gelmektedir (James ve Prout, 1990).

Günümüzde inşa edilen yeni çocukluk imgesi geçmiş yıllara göre oldukça değişime uğramıştır. Eskiden çocuklar düşüncesizliğin ve ilgisizliğin kurbanıyken günümüzde sosyal ve kültürel politikalar sayesinde daha çok önemsenmiştir (James ve Prout, 1990). Araştırmalar çocuk kavramının ve çocuk imgesinin yapısal-kültürel etmenlerle birlikte değiştiğini ortaya çıkarmıştır. Ancak hiçbir toplumda geçerli tek bir çocukluk imgesi bulunmamaktadır (Tan, 1997). Her toplum kendi kültürel kalıpları içinde yeni çocuk imgeleri yaratmıştır. Bu imgelerin bilinmesi özellikle eğitim uygulamaları açısından işlevseldir. Çünkü çocuklukla ilgili toplumsal imgeler tarihin her döneminde eğitimin biçimlenmesinde etkili olmuştur (Tan, 1997). Eğitiminin görevi, her çağda çocuğun sağlıklı eğitim görmesini tehdit eden hatalı imgelerle savaşmaktır (Elkind, 1999). Çağdaş insan davranışıyla bağdaşmayan çocuk imgelerine karşı mücadele edebilmek için öncelikle bu imgelerin belirlenmesi ve tartışılması gerekir (Hahbaz ve Çekici, 2012).

Elkind'e göre çocuk imgesi ile toplum ideolojisi arasında sıkı bir ilişki vardır. Antik çağda çocuk imgesi, toplumun yasaları ve kültürü içinde eğitilmesi gereken küçük bir yurttaştır. Ortaçağda kölelik ideolojisiyle tutarlı bir biçimde çocuklar mülkün bir parçasıydı; çocuklar hayvanlarla birlikte yaşar ve çalışırdı. Endüstri devrimiyle birlikte çocuklar ticari kazancın bir parçası olarak görülmüş, daha iyi yetişmeleri için okula gönderilmişlerdir (Elkind, 1999). Sonraki yıllarda ise çocuklar okul ideolojisinden etkilenmeye başlamıştır. Önceki yıllara göre daha serbest gelişme ortamları bulmuşlardır. Elkind (1999), 20. yüzyılın ürettiği çocuk imgesini "esnek çocuk", "yetenekli çocuk" gibi imgelerle tanımlarken, gelecek çocuk imgelerini de "kendi kendine yeten" çocuk imgesi olarak tanımlamıştır.

İmge, bir şeyi daha canlı ve daha duygulu anlatmak için kullanılır. Zihinde tasarlanan şeyin kendisi ya da tasarlanan şeyin anlaşılmasına yarayan unsurları içerir. İmgeler ya da çocuk imgeleri edebiyat, tarih, sosyoloji, iletişim gibi farklı disiplinlerin başvurduğu bir inceleme yöntemi olarak çok yönlü bir kullanım alanına sahiptir (Ulağlı, 2007).

Türkiye'de çocuk imgesiyle ilgili yapılmış çalışmalar daha çok edebi metinlerle sınırlıdır. Bu metinlerde "acı çeken çocuklar", "kimsesiz çocuklar", "masum çocuklar",

“çalışkan çocuklar”, “mutsuz çocuklar”, “haylaz çocuklar” “kahraman çocuklar”, “saf çocuklar”, “özgürlükçü çocuklar” gibi imgeler öne çıkmıştır (Helimoğlu Yavuz, 1997; Alpöge, 1997; Şener, 1997).

Günümüzde çocuk merkezli ailenin yaygınlaşmasıyla birlikte çocukluğun nasıl tanımlandığı ve yapılandırıldığı soru / merak konusudur. Bu çalışma anne babaların zihin / düşünce dünyalarında inşa ettikleri mevcut çocukluk imgesini metaforlar aracılığıyla açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Modernliğin ürettiği çocuk imgesi, masumiyetin, saflığın, temizliğin, sevecenliğin bir göstergesi olarak ele alınmaktadır. Buna göre çocuk, hayat ağacının meyvesi, yaşamın kaynağı, hayatın anlamı, evin / ailenin neşesi olarak kabul edilmektedir. Günümüzde çocukların bakımı, eğitimi ve geleceği daha çok önemsenir olmuştur. Aile ilişkilerde çocukların görüşleri daha çok dikkate alınmaya başlanmıştır. Çocukları bu kadar önemli kılan belki de anne babaların kendi çocukluk deneyimleri ile çocuklarını karşılaştırmaları olabilir. Böylece anne babalar var olan değişimin nedenlerini anlamaya çalışırlar. Şimdiki çocuklar daha mı akıllıdır yoksa onlar mı çok şansız bir dönemde dünyaya gelmişlerdir? Geçmiş yıllarda anne baba baskısı ile yetişen çocuklar, biraz da bu baskıya tepki olarak kendi çocuklarını daha özgürlükçü bir bakış açısıyla yetiştirmeye başlamışlardır. Aile ve okul ortamları daha demokratik ve özgürlükçü bir bakış açısına sahip olmuştur. Buna ilişkin gözlemlerimiz bu çalışmaya dayanak oluşturmuştur. Amaç, anne babaların zihinlerinde inşa ettikleri çocukluk imgelerini metaforlar aracılığıyla açığa çıkarmaktır. Çocuk imgeleri tarihin her döneminde eğitim uygulamalarını etkilemiştir. Önemli olan doğru imgeleri ortaya çıkarmaktır.

Anne babaların inşa ettikleri çocukluk imgeleri, çocukların gelişiminde çok önemlidir. Bu imgeler kişiliğin oluşmasında, davranışlarının biçimlenmesinde, algılama düzeylerinin gelişmesinde, geleceğe dönük hedeflerin ve umutların belirlenmesinde son derece işlevseldir. Çocukların farklı sosyalizasyon süreçlerine sahip olması, her toplumda farklı çocuk imgelerini ortaya çıkarmaktadır. Başka bir deyişle, tarihsel olarak baskın olan çocuk imgeleri, egemen olan siyasal, toplumsal ve dinsel köklerinden / karakterlerinden türetilmektedir (Elkind, 1999).

Çocukluğun tarihini ve kültürler arasında ortaklık ve farklılıkları izlemenin en iyi yolu çocuk metaforlarına başvurmaktır. Türk toplumu çocukları anlatmak ve nitелеmek için fazlasıyla çocuk metaforu kullanmaktadır. Metaforlar bir toplumun adeta imgesel belleğidir; bir nesneyi ya da olguyu yeniden kavramsallaştırma ve ifade etme özelliği gösterir. Metafor sadece bir söz figürü değil aynı zamanda bir düşünce figürüdür. Bireylerin kişisel tecrübelerine anlam vermeleri bakımından bir tecrübe dilidir (Saban, 2004). Metaforlar olaylar ve olgular üzerinde düşünmek için zihinsel bir çerçeve sunarken, bir konuyu diğer bir konunun bakış açısından anlamaya izin vermektedir (Eraslan, 2011).

Metafor kullanarak düşünce üretme sürecine *metaforik düşünce* denir. Metaforik düşünme süreci bir takım aşamaları içerir. Bu çalışmada iki aşamalı metafor üretme süreci kullanılmıştır. Birinci aşama özne, ikinci aşama araç şeklinde düzenlenmiştir.

Özne açıklanılması istenen durum, kavram ya da olgudur. Araç ise metaforik olarak kullanılan terim ya da terimlerdir (Balcı, 1999).

Örnek:

Çocuk çiçek gibidir (özne); çünkü koklamaya doyamazsın (araç). Örnekte görüldüğü gibi çocuk bir nesne ya da durum ile ilişkilendirilmekte ve yeniden tanımlanmaktadır. Açıkçası metafor, bilinmeyen şeylerin öğretilmesi için mükemmel bir teknik, öğrenilen bilgilerin akılda tutulması ve hatırlanması konusunda geçerliliği kanıtlanmış bir araçtır. Dolayısıyla metaforların sosyal bilimler açısından geniş bir kullanım alanı vardır. Bu çalışmada da çocuk metaforları kullanılmıştır.

Bu araştırmanın temel amacı, çocukların anne babalarının zihninde ne anlam ifade ettiğini metaforlar yoluyla açığa çıkarmaktır. Türkiye’de anne babaların çocuğu nasıl anlamlandırdıkları, imgesel düzeyde nasıl ifade ettikleri araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırmada, ailelerin çocuklara yönelik duygu ve düşüncelerini ifade etmek amacıyla geliştirdikleri metaforları analiz etmek için, algı ve olayların gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına olanak sağlayan ve derinlemesine analiz yapabilme zemini oluşturan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar özellikle “nasıl” ve “niçin” sorularına cevap arayarak araştırılan sosyal olay ya da olgunun derinlemesine incelenmesine imkân verir (Kümbetoğlu, 2005).

Çalışma, olgu bilim(fenomenoloji)araştırma desenine göre düzenlenmiştir. Fenomenler olaylar, durumlar, tecrübeler veya kavramlar olabilir. Bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya çıkarmak olgu bilim araştırma deseninin amacıdır. Eş deyişle, araştırmanızdaki katılımcıların yaşam-dünyalarına ilişkin bir bakış açısı kazanmak ve onların “yaşanmış deneyimleriyle” yapılandırdıkları kişisel anlamları (yani, şeylerin onlar için ne anlam ihtiva ettiği) ortaya çıkarmaktır (Johnson & Christensen, 2014). Bu modelde veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması çabası vardır. Sonuçlar betimsel bir anlatım ile sunulur ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilir. Bunun yanında ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanır ve yorumlanır (Şimşek ve Yıldırım, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 2012-2013 öğretim yılında öğrenim gören Okul Öncesi Öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin anne babaları oluşturmuştur. Araştırma kapsamında Türkiye’nin her bölgesini kapsayacak ölçüde toplam 408anne babaya ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan anne babaların 185’i erkek, 213’ü kadınlardan oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı hazırlanırken metaforlarla ilgili literatür incelenmiş, bu inceleme sonucunda katılımcılara genellikle açık uçlu cümle tamamlama şeklinde bir formun uygulandığı görülmüştür. Bu şekilde düzenlenmiş bir formun kendi çalışmamız açısından da amaca uygun olacağına karar verilmiştir. Araştırma verileri toplamadan önce öğrencilere metaforlarla ilgili kısa bilgiler verilmiş ve çocuk imgesiyle ilgili metaforlar üretmeleri istenmiştir. Konuyla ilgili açıklamalar ve uyarılar yapıldıktan sonra öğrencilere “çocuk,..... gibidir / benzer; çünkü, ...” cümlesinin yazılı olduğu bir form verilmiştir. Öğrencilerden çocuk metaforu üzerine düşüncelerini, algılarını formda yer alan cümle ile ifade etmeleri istenmiştir. Pilot uygulama için öğrencilere 15 dakika süre tanınmış ve zihinlerini harekete geçirici birkaç örnek verilmiştir. Öğrencilerin amaca uygun metafor ürettikleri ve tecrübe edindikleri gözlenmiştir. Araştırma verilerini toplamak için öğrencilerimizden aynı formu bu kez kendi ailelerine uygulamaları istenmiştir. Katılımcıların okuması amacıyla her formun başına metaforlar hakkında kısa açıklama notu yazılmıştır. Ayrıca, katılımcıları bilgilendirmeleri hususunda öğrencilerimize tavsiyelerde bulunulmuştur. Araştırmanın verilerini oluşturan metaforlar ve bu metaforlara ait açıklamalar bu şekilde elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada “içerik analizi” tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan içerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik bir uygulama aracı olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2010).İçerik analizi, sözel ve yazılı verilerin belirli bir problem veya amaç bakımından sınıflandırılması, özetlenmesi, bu verilerin belirli değişken ve kavramlar ışığında ölçülmesi, bunlardan yeni anlamlar çıkarmak için kategorilere ayırma işlemidir(Fox, (1969’dan aktaran Tavşancıl ve Aslan, 2001). İçerik analizi, temelde nitel verilerin nicelleştirilmesidir. Bu teknik, mevcut verileri özetlemede, standardize etme, karşılaştırma ya da başka bir biçime dönüştürmede kullanılabilir (Öğülmüş, 1991).

İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde kodlamaya dayalı kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çeşitli söylemlere uygulanan bir takım metodolojik araç ve tekniklerin bütünü olarak tanımlanan içerik analizi, her şeyden önce kontrollü bir yorum çabası ve tündengeline dayalı bir okuma aracı olarak nitelendirilebilir. Söz konusu okuma, sınırları belirlenmiş söylem örneklerinin çözümlenmesi esasına dayanmaktadır. İçerik analizi tekniklerinin ortak paydası, çıkarsama esasına dayanmalarındır. Mesajlarda gözlenen ve betimlenen unsurlardan hareketle bir yorum getirme amacı taşırlar. İçerik analizinde tasnif ya da kategorileştirme etkinliği bir bakıma tanıtlama, ortaya koyma ve gösterme, yani anlamı aydınlatma amacına hizmet eder (Bilgin, 2000).

Bu araştırmada anne babaların ürettikleri çocuk metaforları incelenmiş, kabul edilebilir olanlar kodlanarak metafor kategorileri oluşturulmuştur. Elde edilen bulgular frekans ve yüzde şeklinde ifade edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde yukarıdaki süreç sonucu öğrencilerimizin anne babaları tarafından üretilen çocuk metaforları ve bulgular yer almaktadır. Çalışmanın ilk aşamasında çalışma grubunu oluşturan 408anne babadan çocuk kavramına ilişkin zaman sınırlaması olmaksızın en az üç metafor üretmeleri istenmiştir. Toplam 1224metafor üretilmiştir. Bu metaforların bir kısmı amaca hizmet etmediği için kapsam dışı bırakılmıştır. İnceleme sonucunda 1117 metafor araştırmanın temel veri kaynağı olarak belirlenmiştir. İkinci aşamada araştırma kapsamına alınan metaforlar alfabetik sıraya göre kodlanmıştır. Kodlama, aynı ifadelerin sıklıklarının belirlenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Her bir metaforu temsil eden anne baba sayısı (f) ve yüzdesi (%), Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Anne babaların çocuklara yönelik ürettikleri metafor değerleri

Kategori	İçerik	Metaforlar	f	Metafor sayısı	%
Aktif çocuk İmgesi	Yetenekli - yeterli	Meraklı (7), değişim (7), şen (7), öğretmen (6), ilaç (6), şımarık (5), bomba (4), ışık (4),akıllı (4), soru bankası (3), yaratıcı (3), keşfetme (3), zeka küpü (2), oyun (3), güneş (3), bilmiş (2), kurnaz (2), bilmece (2), haber merkezi (2), büyük insan (1), bulmaca (1), özgürlük (1), kitap (1), gökyüzü (1), gözlemci (1), atom karınca (1), bilgisayar (1), fener (1),pencere (1), rızık (1), sinema (1), tecrübe (1), yumuşatıcı (1)	89	33	7.82
	Neşeli – mutlu	Mutluluk (53), hayatın anlamı (34) neşe kaynağı (33), aile bağı (32), sevgi / sevgi yumağı (19), yaşama sevinci (14), evin neşesi(13), meyve (10), yeni bir heyecan (10), aşkın meyvesi(9),canlılık (9), yaşamın amacı (8), huzur kaynağı (8), eğlence(8), hareketlilik (7), şenlik (7), arkadaş(7),ailenin temeli (7), dünya (6),özlemek (6),evliliğin meyvesi (6), yaşama sebebim (6), varlık sebebim (5), renk (3), ruhun gıdası (3), tebessüm (3), şarkı (3), ailenin parçası (3), enerji kaynağı (2), ip (2), olmazsa olmaz (2), kelepçe (2), tutkal (2), arabulucu (1), denge unsuru (1), evdeki ses (1), eve gitme nedeni (1), karşılıksız sevgi (1), harç (1), terapi (1), ürün (1),	350	41	30.78
	Yaramaz	Yaramaz (11), haylaz (6), gürültü(7), şımarık (5), eziyet (3), afacan (3), gece kuşu(1), mıknaş (1), pencere (1), korku (2), inatçı (3), geveze (2), çalar saat (2), çılgın (1), deniz dalgası (1),	49	15	4.30

Pasif çocuk imgesi	Yetersiz - muhtaç	Emek (24), sorumluluk (23), ayna (20), aciz bir varlık (11), hamur (9), fedakarlık(9),merhamet (7), kaygı (7), korumasız (7), küçük insan küçük insan (6), (6),öğrenci (5), temiz bir kağıt (5), yeniden başlamak (4), mesafe (3), bakım (3), kilim (3), halı (2), fotoğraf makinesi (2), işlenmemiş maden (4), kamera (2), teyp (1), kaset (1), CD (1), beyaz bir tuval (2), muhtaç (3), oyun hamuru (3), şefkat (2), pınar (2)merak (2), hüznün (2), örülmemiş kazak (2), kanguru yavrusu (1), kuzu(1),kağıt (1), gölge (1), göz yaşı (1),özveri (1),	189	39	16.62
	Oyuncak	Eğlence (8), oyun (6), oyuncak (6),spor (3), yumak (1), palyaço (1),	25	6	2.19
	Engelleyici	Masraf (16), sabır(12), endişe (8), baş belası (8), fakirlik (7), sıkıntı (7), kaygı (7), ayak bağı (6), uykusuzluk (5), dert (5), eziyet (3), inatçı (3), telaş (2), cefa (1), ekmek düşmanı (1), engel (1), gereksiz unsur (1), hayattan çalmak (1)	94	18	8.26
Nazlı çocuk imgesi	Değerli	Allahın emaneti (13), su (11), melek(11), güzellik(8),hediye (7), can (7), her şey (7), zenginlik (7), bereket (7), değerli(5), hazine (5), altın (3),dünya tatlısı (3), tatlı bela (3), tatlı(3), armağan (3), tebessüm (3), nimet (3), ilgi odağı(2), inci tanesi (2), iyilik perisi(2), mücevher (2), özel (2), sanat eseri (1), açılmamış hazine (1), bal (1), cennet (1), ciğer (1), kalp (1), mükafat (1), vazgeçilmez (1),	127	31	11.16
	Hassas	Çiçek (22), masumiyet (21), saflık (17), gül (6), mucize (5), fidan (5), nazlı (4), bitki (2), kafesteki kuş (1), pamuk (1), kırılma (1), kırılma noktam (1), ak sütüm (1), tomurcuk (1)	88	14	7.73
Gelecek çocuk imgesi	Gelecek	Gelecek (49), umut (19), hayal kurmak (9), meyvesi yenilen ağaç (7), toprak (6), neslin devamı (5), yardımcı (5), kültür taşıyıcısı (4),nimet (3), miras(2), sigorta (2), tohum (2), yatırım (2), yarınımız (1), yarınların bekçisi (1), üremek (3), güven (3), fırsat (1), liman (1), mücadele (1)	126	20	11.08
Toplam			1117	217	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi anne babaların ürettiği çocuk metaforlarının sayısı toplam 1117 adettir. Bu metaforlar aktif çocuk imgesi, pasif çocuk imgesi, nazlı çocuk imgesi ve gelecek çocuk imgesi olmak üzere dört kategori altında toplanmıştır. Her bir kategori metafor içeriklerine göre alt temalara ayrılmıştır. Yoğunluklarına göre metaforlar aktif çocuk imgesinde *f*: 488 (% 42.90), pasif çocuk imgesinde *f*: 308(% 27.07), nazlı çocuk imgesinde *f*: 215(% 18.89), ve gelecek çocuk imgesinde *f*: 126(% 11.18) ile temsil edilmiştir. Metaforlar içinden mükerrer olanlar çıkarılınca geriye 217 adet metafor kalmaktadır. Metafor çeşitliliği için bu sayı oldukça zengin kabul edilebilir. Tablo 1’deki verileri şu noktalarda özetlemek mümkündür:

- Anne babaların çocuk kavramına ilişkin ürettikleri metaforların büyük kısmı % 93.13 (*f*: 380) cansız varlıklar ya da olaylar ile ilişkilendirilmiştir. *Örneğin: varlık sebebim, evin neşesi, mutluluğun kaynağı, sigorta, mücevher* gibi. Toplam metaforların ancak % 6.86

(f: 28)'ı canlı varlıklarla ifade edilmiştir. Örneğin: *Çiçek, meyve, fidan, küçük insan, kanguru yavrusu, kafesteki kuş* gibi.

- Sıklıkları en yüksek metaforların bazıları şunlardır:

Kod	Metafor	f	Kod	Metafor	f	Kod	Metafor	f
(1)	Aciz bir varlık	11	(126)	Masraf	16	(165)	Sevgi yumağı	19
(4)	Aile bağı	32	(127)	Masumiyet	21	(170)	Sorumluluk	23
(17)	Ayna	20	(128)	Melek	11	(171)	Su gibi	11
(40)	Çiçek	22	(131)	Meyve	10	(188)	Umut	19
(51)	Emek	24	(138)	Mutluluk	53	(194)	Yaramaz	11
(58)	Evin neşesi	13	(144)	Neşe kaynağı	33	(201)	Yaşama sevinci	14
(68)	Gelecek / yarın	49	(162)	Sabır	12	(82)	Oyun Hamuru	9
(86)	Hayatın anlamı	34	(163)	Saflık	17	(14)	Aşkın meyvesi	9

Kavramsal Kategorilerin Analizi

1. Aktif Çocuk İmgesi

Aktif çocukluk imgesinden dışa dönük davranışlar sergileyen, yaratıcı, üretken, soran, sorgulayan, akıllı, etkin, yetkin, eyleyen özne kastedilmektedir. Anne babaların önemli bir kısmı aktif çocuk imgesi üretmiştir. Aktif çocukluk imgesine dahil edilen metafor sıklığı *f*: 488(% 42.90) adettir. Bu metaforların önemli bir kısmı neşeli-mutlu çocuk imgesinden oluşmaktadır *f*: 350 (%30.78). İkinci sırada yetenekli çocuk imgesi *f*: 89 (%7.82) dikkat çekerken az sayıda yaramaz çocuk imgesi *f*: 49 (%4.30) temsil edilmektedir.

Çocuklar zihinsel gelişimlerinin büyük kısmını hayatlarının ilk yıllarında tamamladığı bilinmektedir. Çocuklar bitmek bilmeyen enerjileri, öğrenme istekleri ve meziyetleriyle evin neşesidirler. Anne babalar yaşamın anlamı ve mutluluğun kaynağını çoğu zaman çocuklarında aramaktadırlar. Çocukların sosyal çevreye daha kolay uyum sağlama yetenekleri, esnek çocukluk imgesini mümkün kılmıştır. Çocuk merkezli ailenin yaygınlaşmasıyla çocuklara ilgi daha da artmıştır. Gözlemlerimiz korumacı aile modellerinde değil ama toleranslı aile modellerinde çocuğun kendini gerçekleştirme şansı daha yüksek olmaktadır. Aktif çocuk imgesi, çocuğu etkili bir özne olarak kabul eden bir yaklaşımın sonucudur. Çağdaş eğitim anlayışının da benimsediği bu görüş, modern çocukluk imgesiyle örtüşmektedir. Aktif çocuk imgesi kategorisinde üretilen metaforlar üç temada ele alınmıştır:

1.1. Yetenekli çocuk imgesi

Yetenekli çocuk imgesi kategorisinde üretilen metafor sıklığı *f*:89 (% 7.82), metafor sayısı ise 33adettir. Günümüzün çocukları, bilgi toplumunun bir özelliği olarak dünyaya bilgisayar teknolojisiyle gözlerini açmışlardır. Hizmet toplumu çocuk bakım kalitesini artırmış, uzmanlık gerektiren bir işe dönüşmüştür. Çalışan kadınların sayısında artış, ekonomik refah ve sağlıklı beslenmenin farklı toplum kesimlerine ulaştırılması ve eğitim hizmetlerinin yaygınlaşması, yetenekli çocuk imgesinin ortaya çıkışında etkili olmuştur. Toplumda “şimdiki çocuklar harika” şeklinde bir algı, çocukların yaşından beklenmeyen davranışlarının bir sonucudur. Başka bir deyişle çocukların yaratıcı bir zekâya sahip olmaları, zihinsel açıdan yetenekli çocuk imgesinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bununla birlikte çocukların ileride kendi kendilerine yeteceği şeklindeki bakış temelsizdir. Çocuklar, biyolojik ve sosyal

özellikleri itibariyle yetişkinlerin bakımına ve desteğine her zaman ihtiyaç duymuşlardır. Bununla birlikte çocukları, küçük dünyaları ve ihtiyaçları üzerinden tanımlamak da eksik bir yaklaşım olacaktır. Geleceğin büyükleri olarak çocuklar, yetenekleri ve zekâları ile büyükleri her zaman etkilemişlerdir.

Yetenekli çocuk imgesiyle ilgili çocuk metaforları içerik olarak daha çok öğrenmeye, keşif yapmaya, merak etmeye, soru sormaya, hazır cevap verme, aydınlatmaya, değişime ve yaratıcı zekâyâ vurgu yapmaktadır. Anne babaların yetenekli çocuk metaforlarıyla ilgili kullandıkları bazı ifadeler şunlardır:

“Çocuk meraklı biridir; çünkü yeni şeyler keşfetmek ister” (E, 129). *“Çocuk keşfetmektir; çünkü onunla her gün yeni şeyler öğreniyorum”* (K, 113). *“Çocuk bulmaca gibidir; çünkü çok soru sorar”* (K, 28). *“Çocuk bilmece gibidir; çünkü ne yapacağı belli olmaz”* (K, 25). *“Çocuk haber merkezi gibidir; çünkü sır saklayamaz”* (E,80).

“Çocuk ilaç gibidir; çünkü yüzüne bakınca bütün sıkıntıların geçce” (K, 96). *“Çocuk öğretmen gibidir; çünkü her gün yeni bir şeyler öğretir”* (K, 150). *“Çocuk gökyüzü gibidir; çünkü gökyüzü kadar engindir”* (K, 71). *“Çocuk büyük insan gibidir; çünkü küçük yüreklerinde çok şey barındırlar”*(E, 29). *“Çocuk soru bankasıdır; çünkü sürekli soru sorar”* (E, 169).

Çocuklar, ince zekâları ve pratik akıllarıyla her zaman yetişkinlerin dikkatini çekmiş ve yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Anne babalar için hayat kaynağı, yaşama nedeni olmuşlardır. Bazen *bilmece* gibi davranıp arkası bitmez sorularıyla onları sıkboğaz etseler de çocuklar, anne babaların her zaman neşe kaynağı olmuşlardır. Bir annenin dediği gibi, çocuklar *“gökyüzü kadar engin”* (K, 71), *“bir öğretmen gibi öğretici olmuşlardır”* (K, 150).

1.2. Neşe ve mutluluk kaynağı olarak çocuk imgesi:

Neşe ve mutluluk kaynağı olarak çocuk imgesi kategorisinde üretilen metafor sıklığı *f*: 350 (% 30.78), metafor sayısı ise 41 adettir. Bu durum, Türk toplumunda çocuğun aile için önemine ve mutluluk kaynağı olarak görülmesine işaret etmektedir. Aile çocuklar için güvenli bir liman, sığınak, sevgi ve şefkatin yeşerdiği, yaşandığı ve öğrenildiği bir yerdir. Çocuk ailede mutluluğun sembolü, anne babanın neşe ve sevinç kaynağıdır. Çocuksuz aile meyvesiz ağaca benzer. Bir süre sonra kapısını kimse çalmaz, arayanı soranı olmaz, unutulur gider. Çocuklar toplumun en önemli sermayesidir. Anne ve babayı birbirine bağlayan bir bağıdır. Evliliğin meyvesi, evin neşe kaynağıdır. İşlevsel olarak bakıldığında çocuk su gibidir. Canlılığı sürdüren ve organizmaya hayat veren sudur. Çocuk da aileye canlılık kazandırır, hayat verir. Çocuksuz aile ortamı verimsiz toprak gibidir. Çocuk ailede mutluluğun ve huzurun teminatıdır.

Neşe ve mutluluğun kaynağı olarak görülen çocuk imgesiyle ilgili metaforlar içerik olarak yaşam, huzur, arkadaşlık, mutluluk, hayatın anlamı, aile, aile ilişkileri, aşk, sevgi ve neşeye vurgu yapmaktadır. Neşe ve mutluluk kaynağı olarak görülen çocuk metaforlarıyla ilgili en sık kullanılan ifadeler şunlardır:

“Çocuk aşkın meyvesidir; çünkü aşkla doğarlar” (K, 14). “Çocuk sevgi yumağı gibidir; çünkü onsuz bir hayat düşünemiyorum” (E, 165). “Çocuk kelepçe gibidir; anne ile babayı birbirine bağlar” (K, 112). “Çocuk evin neşesidir; onlar olmayınca hayat sıkıcıdır” (K, 58). “Çocuk mutluluk kaynağı gibidir; çünkü eve neşe katar” (E, 138). “Çocuk hayat gibidir; çünkü canımızdan parça taşırlar” (E, 86). “Çocuk yaşamın amacı gibidir; çünkü insanı hayata bağlar” (E, 199). “Çocuk bir şarkı gibidir; çünkü o ruhun gidasıdır” (K, 172). “Çocuk denge kolu gibidir; çünkü anne baba davranışlarını o yönlendirir.” (E, 44) “Çocuk bir tutkal gibidir; çünkü anne ve babayı birbirine bağlar” (E, 187).

Çocuk, anne babayı hayata bağlayan, mutluluğu artıran, mücadele azmi kazandıran, aile içi ilişkilerde denge kolu işlevi gören, karı-koca ilişkilerinde aşkı-sevgiyi hâkim kılan bir misyona sahiptir. Bir babanın dediği gibi “çocuk, sevgi yumağı gibidir; çünkü eve neşe saçar” (E, 165).

1.3.Yaramaz çocuk imgesi:

Yaramaz çocuk imgesi kategorisinde üretilen metafor sıklığı *f*: 49 (4.30), metafor sayısı ise 15 adettir. Türk toplumu yaramazlığı sevmez. Yaramazlık yapan çocukları uyarır, kınar, bazen de cezalandırır. Aslında yaramazlık bir davranış bozukluğu değildir. Yaramazlığı, çocukların doğalarından kaynaklanan bir davranış problemi olarak görmek gerekir. Her çocuk yaramazlık yapar. Çocukların yaramaz davranışlar sergilemelerinde anne baba tutumları, çocuğun yaşadığı ortam ve birlikte olduğu arkadaş çevresi etkili olabilir. Çocukların yaramazlık yapması normaldir; çünkü erken çocukluk döneminde çocuklar davranışlarının bilincinde değildir. Çocuklar ancak altı yaşından itibaren doğru ya da yanlış davranışları ayırt etmeye başlar.

Çocukların yaramazlık yapmalarının temelinde dikkat çekmek, güç gösterisinde bulunmak, kızgınlık, yetersizlik ya da engellenmek gibi duygular etkili olabilir. Çocuklar sıkıntılı ve öfkeli olduklarında, sevgilerini gösteremedikleri durumlarda, dikkat çekmek istediklerinde veya engellendiklerini hissettiklerinde yaramazlık yaparlar. Bu yaramazlıkların temelinde anne babaların eğitim hataları ve yanlış tutumlarının etkisi çoktur.

Yaramaz çocuk imgesiyle ilgili metaforlar içerik açısından eziyet, sıkıntı, dert, korku, gürültü, sinir bozucu, uykusuzluk haylazlık gibi olay ve olgulara vurgu yapmaktadır. Yaramaz çocuk metaforlarıyla ilgili bazı ifadeler şunlardır:

“Çocuk beladır, çünkü hep sorun çıkarır” (E, 20). “Çocuk atom karınca gibidir; çünkü yerlerinde duramaz” (E, 15).

“Çocuk yaramazdır; çünkü etraftı kırar döker” (K, 194). “Çocuk haylazlıktır; çünkü kıpır kıpırdı.” (E, 88). “Çocuk derttir; çünkü insanı ne zaman sıkıntıya sokacağı belli olmaz” (E, 46). “Çocuk korkudur; çünkü büyümesinden endişe edersin” (E, 118).

Çocuk büyütmenin bazı zorlukları vardır. Çocuklar hastalanır, yaralanır, günlerce başından ayrılamazsın, uyuyamazsın, evde tek başına bırakamazsınız, endişe ve korku insanı bitirir. Bir annenin dediği gibi “çocuk endişedir; çünkü aklım hep ondadır” (K, 53).

2.Pasif Çocuk İmgesi:

Anne babalar önemli sayılacak miktarda pasif çocuk imgesi üretmiştir. Pasif çocuk imgesine dahil edilen metafor sıklığı *f*: 308(% 27.07) adettir. Bu metaforların önemli bir kısmı yetersiz çocuk imgesinden oluşmaktadır *f*: 189 (16.62). İkinci sırada engelleyici çocuk imgesi *f*: 94 (% 8.26), az sayıda oyuncak çocuk imgesi *f*: 25 (% 2.19) de dikkat çekmektedir.

Pasif çocukluk imgesinden içe dönük, pasif, akli ermeyen, bilgisiz, yetersiz, edilgin, sorgulamayan, itaatkâr, eğitilmesi gereken, büyüklere ihtiyacı olan, kendi başına inisiyatif üstlenemeyen, engelleyici, tüketici bir çocuk kastedilmektedir. Pasif çocuk imgesi, bağımsız yetişkin yaşamının aksine çocukları yetişkinlere bağımlı, yetersiz, edilgin bir statüde gören anlayışın sonucu ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşıma göre çocukların beslenmeye, korunmaya, eğitime ihtiyaçları vardır. Çocuklar yetersizdir, çünkü yeteri kadar deneyim ve gözlemleri yoktur. Nasıl ki bakımsız, ilgisiz bir çiçek hemen solarsa ilgisiz bir çocuk da belli bir olgunluğa ulaşamaz. Onun için çocukların yardıma, desteğe ihtiyaçları vardır. Bu bakış açısına göre çocuklar, yetişkinlerle aynı ekonomik ve hukuksal statü kazanamamış, reşit sayılmayan küçük bireyler olarak görülmektedir.

Pasif çocuk imgeleri çocuğu bir kültür aracı olarak görmektedir. Çocuk ne verir, ne yüklerseniz hayatı boyunca onu taşımaktadır. Çocuk sanki toplumun ve ailenin bir aynasıdır. Bu bakış açısına göre çocuk aileye ve topluma bağımlıdır. Çocuk halı gibidir; her bir nakışında emek vardır. Çocuk gözyaşlıdır, çocuk hüzündür, çocuk güçsüzdür, çocuk bakım ister, eğitim ister; o olgunlaşmamış ham bir meyvedir. Çocuk kuzu gibidir, çünkü kendi kişiliğini oluşturamadığı için başkalarının gölgesinde varlığını sürdürmek zorundadır.

2.1. Yetersiz çocuk imgesi:

Yetersiz çocuk imgesi kategorisinde üretilen metafor sıklığı *f*: 189(16.62), metafor sayısı ise 39 adettir. Anne babaların zihninde yerleşmiş pasif çocuk imgesi, çocuğun küçük dünyasından kaynaklanmaktadır. Çocukların yetişkin yaşamına bağımlı doğaları, onları büyüklerin dünyasında yetersiz, aciz bir statüye indirgemektedir. Çocuklara isteklerinden çok yapmak zorunda oldukları görevler hatırlatılmaktadır. Onların ayrı bir dünya, ayrı bir birey olduğu hesaba katılmamaktadır. Çocuklar, yetişkin yaşamının beklentilerine göre yetiştirilmesi gereken kişilerdir. Onların yemeğe, giyinmeye, ilgiye, korunmaya, sevmeye, oyun oynamaya ihtiyaçları vardır. Yetişkinlerin görevi çocuklara bunu sağlamaktır. Yetersiz çocuk imgesi yaklaşımına göre çocuklar bunların hiçbirini tek başlarına yapamazlar. O halde yetişkinlere ihtiyaçları vardır. Bununla birlikte çocukların yetişkinlere göre daha esnek bir yapıya sahip oldukları, toplumda değişime ve yeniliklere daha açık oldukları bilinmektedir. Bunu gözden kaçırarak aşırı korumacı aileler, çocuklarının özerk davranışlar geliştirmelerine destek yerine köstek olabilmektedirler. Yetersiz çocuk imgesiyle ilgili metaforlar içerik açısından aciz, yetersiz, muhtaç, şekillendirilmesi

gereken, bağımlı, pasif, akli ermeyen, küçük, gibi olay ve olguları vurgulamaktadır. Yetersiz çocuk metaforlarıyla ilgili bazı ifadeler şunlardır:

“Çocuk beyaz bir tuval gibidir; çünkü ona bütün renkleri siz verirsiniz” (E, 21). “Çocuk aciz bir varlıktır; çünkü her şeyi başkalarından bekler” (K, 1). “Çocuk savunmasız biridir, çünkü korunmaya ihtiyaç duyar” (E, 119). “Çocuk emektir; çünkü çok fazla fedakârlık gerektirir” (E, 51). “Çocuk merhamettir; çünkü şefkat ister” (E, 130). “Çocuk kanguru yavrusu gibidir; çünkü sığınacak yer ararlar” (K, 107). “Çocuk işlenmemiş elmas gibidir; çünkü ışık saçması için işlenmesi gerekir” (E, 101). “Çocuk ömre benzer; çünkü bütün hayatını ona adarsın” (K, 153). “Çocuk ayna gibidir; çünkü bizi yansıtır” (E, 17). “Çocuk kamera gibidir; çünkü her şeyi kaydeder” (K, 106). “Çocuk kilim gibidir;ilmek ilmek dokunur” (K, 116). “Çocuk oyun hamuru gibidir; çünkü nasıl şekil verirsen onu alır” (E, 148).

Anne babalar tarafından çocuk, “muhtaç”, “korumasız”, “aciz”, şekillendirilmesi gereken bir “oyun hamuru”, “işlenmemiş bir maden”, “ilmik ilmik dokunan bir kilim” olarak görülmektedir. Çocuklarına bir ömür adayın anne babaların sayısı az değildir. Gerçekten de çocuk büyütme fedakârlık gerektirmektedir. Bir annenin belirttiği gibi çocuk, “kamera gibi” çevrede olup biten ne varsa kaydeder. Her anne baba, iyi model olmak durumundadır. Çünkü çocuklar anne babayı yansıtan “bir ayna” gibidir.

2.3. Oyuncak çocuk imgesi:

Oyuncak çocuk imgesi kategorisinde üretilen metafor sıklığı çok az $f: 25$ (% 2.19), metafor sayısı ise 6 adettir. Çocukluk oyun ve oyuncaklarla kurulu bir dünyadır. Çocuklar oyun oynamak isterler. Oyun çocuk için gerçek bir ihtiyaçtır. Çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişiminde önemli rol oynar. Çocukluğunda oyun oynamamış kimseler aslında çocukluğunu hiç yaşamamıştır. Çocukluğun tanımlanmasında oyun temel bir belirleyicidir. Çocuk oyunun hem öznesi hem de parçasıdır. Herkes çocukla oynamak, vakit geçirmek ister. Çocuk sanki bir teselli ve moral kaynağıdır. Oyuncak çocuk imgesinde çocuk, yetişkinlerin vakit geçirdiği, oyun oynadığı, sevdiği, öpüp kokladığı bir oyuncak gibidir. Çocuk ve oyun ilişkisini vurgulayan metaforlara bakıldığında çocuk oyunun bir parçası olarak görülmekte, oyun çağı ile eşleştirilmektedir. Oyuncak çocuk imgesiyle ilgili metaforlar içerik açısından oyun, eğlence, neşe, sevinç, zaman, moral, spor gibi olay ve olguları ele aldığı görülmektedir. Oyuncak çocuk metaforlarıyla ilgili bazı ifadeler şunlardır:

“Çocuk oyuncak gibidir; çünkü herkes onunla oynamak ister” (E, 147). “Çocuk palyaço gibidir; çünkü çevresini eğlendirir” (E, 155). “Çocuk müzik gibidir; onunla eğlenirsin” (E, 172). “Çocuk yumak gibidir; sevdiğince açılır” (K, 205). “Çocuk oyundur; çünkü oyuna dalınca kimseyi gözü görmez” (E, 147).

Görüldüğü gibi çocuk, anne babaların için bir oyun ve oyuncaktır. Oyunun bir aracı olarak çocuk, anne babalar için “eğlence kaynağı”, “stres topu” gibidir. Bir annenin söylediği gibi çocuk, “can şenliği gibi bütün yorgunluğu alır” (K, 31).

2.4. Engelleyci çocuk imgesi:

Engelleyci çocuk imgesi kategorisinde üretilen metafor sıklığı $f: 94$ (% 8.26), metafor sayısı ise 18 adettir. Çocuk uzun bir süre yetişkin yaşamına bağımlı olduğu

için anne babaların gündelik yaşamlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Özellikle hamilelik döneminden itibaren anneyi eve bağlayan çocuklar, iş yaşamından tatil programına, komşuluk ilişkilerinden beslenme alışkanlıklarına kadar anne babanın tüm hayatlarını etkileyebilmektedir. Bu yüzden bazı anne babalar, çocuğu ya da fazla çocuğu yük olarak görmektedirler. Çocuk yetiştirmek daha fazla fedakârlık yapmayı gerektirmektedir. Bunlar arasında uykusuzluk, masrafların artması, çalışma hayatından uzaklaşma, sağlığı risk etme, kişisel gelişimi erteleme, vakit ayıramama gibi nedenler gösterilebilir. Özellikle yoksul ailelerde çocuk daha dezavantajlı bir ortam yaratabilmektedir. Günümüzde çocukların eğitim, beslenme ve giyecek masrafları daha da artmıştır. Ekonomik ve sosyal koşulların elverişsiz olduğu durumlarda çocuk bir yük olarak görülmektedir. Engelleyici çocuk imgesiyle ilgili metaforlara içerik açısından bakıldığında ekonomik zorluklar, masrafların artması, zamanı çalma, kişisel gelişimi engelleme, stres, uykusuzluk, endişe ve korku gibi olay ve olgulara vurgu yaptığı görülmektedir. Engelleyici çocuk metaforlarıyla ilgili bazı ifadeler şunlardır:

“Çocuk baş belasıdır; çünkü bütün gün peşinden ayrılmaz”(K, 20).*“Çocuk masraf demektir; her kapıyı açar açmaz ne getirdin der”* (E, 126).*“Çocuk ekmek düşmanı gibidir; çünkü elde avuçta ne varsa ister”* (E, 50).*“Çocuk ayak bağı gibidir; çünkü bütün hayatınız ona endekslidir”* (K, 16).*“Çocuk engeldir; çünkü birçok sorunları vardır”*(E, 55). *“Çocuk endişedir; çünkü aklım hep ondadır”* (K, 53).*“Çocuk uykusuzluk demektir; çünkü onunla ilgilenmekten uyuyamayız”* (K, 189).

Çocuklar anne babalar için neşe kaynağı olduğu kadar bazen de stres ve endişe kaynağı olabilmektedir. Sosyal ve ekonomik nedenlerle çocuk, gündelik yaşamı etkilemekte ve zorlaştırmaktadır. Bir babanın dediği gibi *“çocuk fakirliktir; çünkü şartları zorluyor”*(E, 61).

3.Nazlı Çocuk İmgesi:

Nazlı çocuk imgesi kategorisinde üretilen toplam metafor sıklığı $f: 215$ (% 18.89)'dir. Bu metaforların önemli bir kısmı değerli çocuk imgesinden $f: 127$ (% 11.16) oluşurken, bir kısmı da hassas çocuk imgesi $f: 88$ (% 7.73) tarafından temsil edilmiştir. Çocuk nazlı kuşa benzer; sıcak bir yuva ister, sevmek ister, ekmek ister, öpülmek ister, mutluluktan uçmak ister. Çocuğa bunları sağlayacak olan mutlu bir ailedir. Aile meyvesinden faydalanılan bir ağaç gibidir; bu meyve de çocuklardır. Ailede çocuk berekettir, huzurdur. Nazlı çocuk imgesinde çocuk, güle benzer. Sularsan açar, sulamazsan solar. Çocuklar aile sofrasına sunulan gül desteleridir. Çocuk ailede açan ve koklandıkça huzur veren bir çiçektir. Nazlı çocuk imgesi bu yaklaşımın bir ürünüdür. Çocuğun kırılğan doğası, onun incitilmesinin önüne geçmiştir. Çocuk nazlı bir kelebek gibidir. Onun incinmemesi için nazı çekilir; çünkü o değerlidir.

3.1. Değerli çocuk imgesi:

Değerli çocuk imgesi kategorisinde üretilen metafor sıklığı $f: 127$ (% 11.16), metafor sayısı ise 31 adettir. Bu kategoride yer alan metaforlara bakıldığında Türk toplumunun çocuğu önemseydiği söylenebilir. Anne babalar çocuğu bir statü kaynağı

olarak görmektedirler. Çocuk evin tadı-tuzu-neşesi, gözbebeğidir. Anne babayı birbirine bağlayan bir bağıdır; aşkın meyvesidir. Çocuk ailede mutluluğu yakalamanın koşulu, teminatıdır. Çocuk zenginliktir, servettir; o her şeydir. Değerli çocuk imgesiyle ilgili metaforlar içerik açısından masumiyet, zenginlik, aşk, güzellik, saflık, bereket, aile ilişkileri gibi güzel, anlamlı, değerli olan bütün olay ve olgulara vurgu yapmaktadır. Değerli çocuk metaforlarıyla ilgili bazı ifadeler şunlardır:

“Çocuk değerli bir varlık gibidir; çünkü yarının Türkiye’sini onlar inşa edecekler” (E, 42). “Çocuk meyve gibidir; çünkü onun kadar tatlıdır” (K, 131). “Çocuk Allahın emanetidir; çünkü asıl sahibi biz değiliz” (E, 9). “Çocuk hazine gibidir; öldükten sonra bırakabileceğin en değerli varlıktır” (E, 89). “Çocuk altın gibidir; değerini bilmek gerekir” (E, 10). “Çocuk melek gibidir; çünkü onun kadar temizdir” (K, 128). “Çocuk zenginliktir; çünkü hayatta en değerli varlıktır” (E, 208). “Çocuk inci tanesi gibidir; çünkü kalpleri çok temizdir” (K, 99).

Değerli çocuk imgesinde çocuk ayrıca “doğanın bir hediyesi”, “Allahın emaneti”, “Allahın bereketi”, “güzellik”, “dünya tatlısı” gibi metaforlarla tanımlanmaktadır. Allahın emaneti üzerinde hassasiyeti yüksek olan anne babalar, çocuklarını değerli görmektedirler. Onlara göre çocuk, “pırlanta”, “melek”, “mücevher” gibidir. Değerli çocuk imgesi hem somut hem de soyut metaforlarla dile getirilmiştir.

2. Hassas çocuk imgesi:

Hassas çocuk imgesi kategorisinde üretilen metafor sıklığı f : 88 (% 7.73), metafor sayısı ise 14’tür. Çocukları incitmekten sakınan anne babalar onlara karşı daha hassas bir bakış açısı kazanmışlardır. Günümüzün esnek anne baba imgesi, çocuğa bakışı etkilemiştir. Bazı anne babalara göre çocuk candır, arkadaştır. Allahın kendilerine bahsettiği bir lütuftur. Allahın hediyesini incitmek günahtır.

Hassas çocuk imgesiyle ilgili metaforlara içerik açısından bakıldığında budaktan sakınılan, incitilmek istenmeyen, istismar konusu edilmeyen, yumuşak, sevecen, sempatik tavır sergileyen olay ve olgular öne çıkar. Hassas çocuk imgesi metaforlarıyla ilgili bazı ifadeler şunlardır:

“Çocuk çiçek gibidir; çünkü bakılmazsa solar” (E, 40). “Çocuk fidan gibidir; büyüdükçe meyve verir” (E, 65). “Çocuk hediye gibidir; çünkü canından bir parçadır” (K, 90). “Çocuk can gibidir; çünkü senden bir parça taşır” (K, 31). “Çocuk gül gibidir; çünkü kokladıkça sevgi dağıtır” (E, 75). “Çocuk arkadaş gibidir; onunla her şeyi paylaşırım” (K, 12). “Çocuk ciğer gibidir; çünkü ağladığı zaman içim sızlar” (K, 36). “Çocuk tomurcuk gibidir; gün geçtikçe büyür, güzelleşir” (K, 185). “Çocuk pamuk gibidir; onun kadar hassastır” (K, 156). “Çocuk nimet gibidir; çünkü Allahın hediyesidir” (E, 145). “Çocuk cam gibidir; çünkü kırılmandır” (K, 30). “Çocuk kafesteki kuş gibidir; sürekli dışarı çıkmak ister” (K, 103).

Anne babaların ürettiği metaforlara göre çocuk saflığı, güzelliği ve masumiyeti temsil etmektedir. İçlerinde hiçbir kötülük yoktur. Bir babanın dediği gibi, “çocuk beyaz bir mendil gibidir; çünkü hayat insanları kirletirken onları temiz tutar” (E, 21). Bir anne çocuğu sevgi ile ilişkilendirmektedir. Ona göre çocuk “sevgi yumağı gibidir; çünkü

sevilmek için yaratılmıştır" (K, 165). Bir babaya göre çocuk "eve gitme nedenidir; çünkü özlenir" (E, 57).

4. Gelecek Çocuk İmgesi:

Gelecek çocuk imgesi kategorisinde üretilen metafor sıklığı f : 126 (% (11.08), metafor sayısı ise 20 adettir. Toplumun devamı, ailenin varlığı için çocuk işlevsel bir öneme sahiptir. Çocuk gelecektir, geleceğe yatırımdır. Neslin devamını sağlar. Çocuk çalışmak, üretmek demektir. Çocuk umuda yolculuktur. Çocuklar sadece anne babalar için değil, ülkenin geleceği için de güvencedir. Çocuklar geleceğin inşacılarıdır. Gelecek çocukların avuçlarında bir tohum gibi yeşerecektir.

Gelecek çocuk imgesiyle ilgili metaforlara içerik açısından bakıldığında gelecek güvencesi, umut, yaşama sebebi, yaşlılık sigortası, hayaller, geleceğe yatırım, mücadele, soyu sürdürme gibi olay ve olguların ele alındığı görülmektedir. Gelecek çocuk metaforlarıyla ilgili bazı ifadeler şunlardır:

"Çocuk umuttur; çünkü o geleceğin güven kaynağıdır" (K, 188). "Çocuk tohum gibidir; ne ektiysek ileride onu göreceğiz." (E, 184) "Çocuk yaşama sebebidir; en umutsuz anda tutunacak daldır" (K, 200). "Çocuk geleceğe yatırımdır; çünkü gelecekte onlar bize bakacaklar" (E, 202). "Çocuk sigortadır; çünkü bize karşılıksız yardım edecek onlardır" (K, 167). "Çocuk meyvesi yenilen ağaç gibidir; aşısını iyi yapmak gerekir" (E, 132). "Çocuk hayal kurmaktır; gelecekleriyle ilgili hep hayal kurarız" (K, 85). "Çocuk üremektir; çünkü nesli devam ettirir" (E, 190). "Çocuk yarınımızdır; gelecek onlarla daha güzel olacak" (E, 197). "Çocuk ışık gibidir; geleceği aydınlatır" (E, 95).

Görüldüğü gibi bazı anne babalar çocuğu gelecek olarak görmektedirler. Nedeni ise, yaşlandıklarında kendilerine yardımcı olacak birilerinin olması. Gelecek çocuk imgesinde çocuk, "gün gibidir" çünkü ailenin yeni bir başlangıç yapmasını sağlar" (E, 67). Yeni gün, değişimi, yarını ve umudu çağırır. Bu bağlamda çocuk, umuda yolculuğun adıdır. Umut, anne babaların çocuklar üzerinden en büyük beklentileridir.

Sonuç

Geleneksel anne baba tutumunun yanında, modern ailenin yaygınlaşmasıyla birlikte daha esnek anne baba imgesi ortaya çıkmıştır. Bu imgeyi paylaşan anne babalar çocuklarına karşı daha toleranslı ve ilgili görünmektedirler. Çocuklarıyla birlikte vakit geçiren, oyun oynayan, onları dinleyip anlamaya çalışan ebeveyn tipi artmıştır. Çocukluğun metaforlar aracılığıyla ele alındığı bu çalışmada, çocukluk geniş bir spektrumda tanımlanmıştır. Çalışmamızda tespit ettiğimiz çocuk imgeleri şu kategori başlıklarında toplanmıştır: "Aktif çocuk imgesi", "pasif çocuk imgesi", "nazlı çocuk imgesi." ve "gelecek çocuk imgesi." Her bir kategori, içerik/anlamalarına göre alt temalara ayrılmıştır. Aktif çocuk imgesi kategorisinde "yetenekli çocuk imgesi", "neşeli - mutlu çocuk imgesi" ve "yaramaz çocuk imgesi." Pasif çocuk imgesinde "yetersiz çocuk imgesi", "oyuncak çocuk imgesi" ve "engel - yük çocuk imgesi" yer almıştır. Nazlı çocuk imgesi kategorisinde "değerli çocuk imgesi" ve "hassas çocuk imgesi" yer almıştır. Gelecek çocuk imgesi kategorisinde kullanılan metaforların,

içerik/anlam bakımından homojen bir yapıya sahip olmaları üzerine herhangi bir alt tema belirlenmemiştir.

Yetenekli çocuk imgesinde yer alan metaforlar arasında *“meraklı”, “öğretmen”, “ilaç”, “akıllı”, “yaratıcı”, “ışık”, “soru bankası”, “güneş” ve “zeka küpü”* öne çıkmıştır. Türk toplumunda *“şimdiki çocuklar harika”* şeklinde bir algı ortaya çıkmıştır. Bu algı, zihinsel açıdan yetenekli çocuk imgesinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Çalışmamızda yetenekli çocuk imgesi % 7.82 ile temsil edilmiştir. Çocuklar, yetenek ve zekâları ile büyükleri her zaman etkilemişlerdir.

Neşeli ve mutlu çocuk imgesinde yer alan metaforlar arasında *“mutluluk”, “hayatın anlamı”, “neşe kaynağı”, “aile bağı”, “sevgi yumağı”, “yaşama sevinci”, “evin neşesi”, “meyve”, “aşkın meyvesi”, “huzur kaynağı”, “yaşamın amacı”, ailenin temeli” ve “varlık sebebi”* gibi metaforlar öne çıkmıştır. Türk toplumunda aile önemli bir kurumdur. Ancak ailenin mutluluğu ve devamı için çocuk vazgeçilmez bir unsurdur. Çocuk ailenin temeli, ailenin parçası, anne ile babayı yakınlaştıran bir bağ, mutluluk ve neşe kaynağı olarak görülmektedir. Çalışmamızda neşeli - mutlu çocuk imgesi % 30.78 ile temsil edilmiştir. Neşeli ve mutlu çocuk imgesini oluşturan metaforların yüksek çıkması, çocuğu sevgi, neşe ve mutluluk kaynağı olarak gören anlayışın arttığını göstermektedir. Günümüzde anne babalar çocuklarını duygusal doyumlarının bir parçası olarak görmektedirler.

Yaramaz çocuk imgesinde yer alan metaforlar fazla olmamakla birlikte *“yaramaz”, “haylaz”, “gürültü”, “şımarık”, “eziyet”, “afacan”, “geveze” ve “gece kuşu”* gibi metaforlardır. Türk toplumu yaramaz çocukları sevmez. Çocuklarda yaramazlığı bir eğitim sorunu olarak görür. Çocukların eğitiminden de doğrudan anne babalar sorumludur. Bu bağlamda anne babaların büyük bir kısmı çocukları yaramazlık boyutunda tanımlamadıkları görülmüştür. Bu kategoride temsil edilen metafor sayısı % 4. 30’dur. Bu, çocukların daha az yaramaz olduklarını göstermez.

Yetersiz çocuk imgesinde yer alan metaforlar arasında *“emek”, “sorumluluk”, “ayna”, aciz bir varlık”, “hamur”, “fedakarlık”, “merhamet”, “öğrenci”, “küçük insan”* gibi bazı metaforlar gösterilebilir. Çocuğun anatomik doğasından kaynaklanan elverişsiz durumu, anne baba desteğine bağımlı kılmıştır. Çocuk hayata hazırlanması gereken küçük bir insandır. Her türlü fedakarlığı ve merhameti hak etmektedir. Çocuk bir öğrenci ya da işlenmemiş bir maden gibi yontulmaya ihtiyaç duymaktadır. Çalışmamızda yetersiz çocuk imgesi % 16.62 oranında bir metaforla temsil edilmektedir. Bu sonuç önemlidir. Çünkü çocukların anne babalarına her zaman ihtiyaçları vardır. Çocukları ihtiyaçları üzerinden tanımlayan yaklaşım hâlâ geçerlidir.

Oyuncak çocuk imgesinde yer alan metaforlar arasında *“oyun”, “oyuncak”, “eğlence”, “palyaço”* gibi metaforlar öne çıkmaktadır. Toplam da % 2. 19 ile en az temsil bulan oyuncak çocuk imgesi, çocuğu oyunun bir parçası olarak görmektedir. Anne babalar çocuklarıyla oynayıp eğlendiği ve güzel vakit geçirdiği için, çocukları oyuncak metaforuyla anlatmışlardır.

Engelleyici çocuk imgesinde yer alan metaforlar arasında *“masraf”, “sabır”, “endişe”, “baş belası”, “fakirlik”, “sıkıntı”, “kaygı”, “ayak bağı”, “uykusuzluk”, “eziyet”* gibi

metaforlar gösterilebilir. Gündelik hayatın zorlukları çocuklara bakışı etkilemektedir. Toplamda % 8. 26'lık bir anne baba topluluğu çocuğu yük, engel, fakirlik, ayak bağı ya da endişe metaforlarıyla tanımlamıştır. Bu sonuç, çocuklarını "asla yük" olarak görmeyen anne babaların yanında görmezden gelinmemesi gerekir. Çocuk evliliğin bir meyvesidir; ancak günümüzde anne babalar çocuk yapmak konusunda isteksizlik içindedirler.

Değerli çocuk imgesinde yer alan metaforlar arasında en yüksek ilgi, "Allahın emaneti", "su", "melek", "güzellik", "hediye", "can", "zenginlik", "bereket", "değerli", "hazine", "altın", "dünya tatlısı" gibi metaforlardır. Türk toplumu çocuğu önemsemiş ve ona değer vermiştir. Çocuğu Allahın emaneti olarak görmüştür. Toplamda % 11.16'lık bir oranda anne baba, çocuğu değer yüklü metaforlarla tanımlamıştır.

Hassas çocuk imgesine dahil edilen metaforlar arasında "çiçek", "masumiyet", "saflık", "gül", "mucize", "fidan", "kafesteki kuş", "nazlı" gibi metaforlar ilk sırada karşılanmıştır. Hassas çocuk imgesinde çocuk, masumiyeti, saflığı ve güzelliği temsil eden metaforlarla tanımlanmıştır. Özellikle çiçek metaforu, Türk toplumunda önemli bir semboldür. Bahçemizde çiçek yetiştiririz. Evimizin her bir kösesini çiçek saksılarıyla süsleriz. Eşyalarımıza çiçek motifleri işleriz. Dünyanın en güzel kokuları ve renkleri çiçeklere aittir. Bu bağlamda çocukların çiçeklere benzetilmesi çok manidardır. Toplam metaforların içinde % 7.73 ile hassas çocuk imgesi önemli görülebilir.

Gelecek çocuk imgesine dahil edilen metaforlar arasında "gelecek", "umut", "hayal etmek", "meyvesi yenilen ağaç", "toprak", neslin devamı", "yardımcı", "sigorta" gibi metaforlar ilk sırada yer almaktadır. Türk toplumunda çocuk, gelecekte yaşamı daha güvenli tutmaya yardımcı olacak birisi olarak görülmektedir. Çocuk adeta yaşlılık sigortası, umut kapısıdır. Nitekim toplam metaforlar içinde % 11. 08'lik bir yoğunluk bunu göstermektedir.

Toplumun geleceğini belirleyen insan kaynağı olarak görülen çocuk, eskiden olduğu gibi maddi kaygılarla değil, duygusal bağlanma boyutunda önemsenmeye başlanmıştır. Çocuklar, anne babalar için mutluluk ve neşe kaynağıdır; yaşama nedenidir; yaşamın anlamıdır; varlık sebebidir. Çocuklara adanmış yaşam,merhamet, endişe, kaygı ve sorumluluklar çocukluğu tanımlamak için gerekçe oluşturmaktadır. Çocuklara iyi bir gelecek sağlamak, onlar için çalışmak anne babaların görevi olmuştur. Bu bağlamda çocuklar, kimi zaman umudun ve mücadelenin, kimi zaman da üzüntünün ve yılgınlığın adı olmuştur. Mutlu bir ailenin en büyük beklentisi, dünyaya gelmelerine vesile oldukları göz nuru çocuklardır. Çocuklar soyun devamını sağlayan dinamik bir döngüdür. Yaşamı yenileyen bir tohum, Allahın aileye emanetidir. Bu emaneti korumak, onları sağlam karakterli insan olarak yetiştirmek ailenin en büyük arzusudur. Evlilik, gölgesinden değil, meyvesinden faydalanılan bir ağaçtır. Bu meyve de çocuklardır. Ailede çocuk bereket ve huzurdur.

Günümüzde çocuk kavramı toplumsal refahın artışı, bilimsel ve teknik gelişmelerin sağladığı olanaklar nedeniyle eskiye göre iyi bir noktaya gelmiştir. Eskiden çocuk üretimin bir parçasıyken bugün toplumun geleceği olarak

görülmektedir. Çocuk imgesi ile anne baba eğitimi arasında doğrudan bir ilişki vardır. Yanlış çocuk imgesi ancak bu tür bir eğitimle giderilebilir. Geçmişte çocuk bakımı ve eğitimi belirleyen yaygın çocuk imgesi, doğal çocukla pek ilgisi olmayan sosyo-ekonomik ve kültürel etkenler tarafından belirlenmekteydi. Günümüzde ise yaygın çocukluk imgesi, bireysel beklentiler ve demokratik tutumlar sonucu belirlenmektedir.

KAYNAKÇA

- ALPÖGE, G. (1997). *Günümüz Çocuk Kitaplarında Çocuk İmgesi*. Çocuk Kültürü I. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri Yay. Haz. B. Onur, Ankara.
- ARİES, P. (1973). *Centuries of Childhood*. Harmondsworth: Penguin.
- BİLGİN, N. (2000). *İçerik Analizi*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: PEGEM Yayınları.
- ELKİND, D. (1999). *Çocuk ve Toplum Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler* (Çev: Demet Öngen). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- ELKİND, D. (2001). "Değişen Dünyada Çocuk Yetiştirme ve Eğitim", *Dünyada ve Türkiye'de Değişen Çocukluk: 3. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi* (iç.), Yayına Hazırlayan: Bekir Onur, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara.
- HELİMOĞLU, Y. M. (1997). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*. Ankara: Ürün Yayınları.
- KÜMBETOĞLU, B. (2005). *Sosyoloji ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- ÖĞÜLMÜŞ, S. (1991). İçerik Çözümlemesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24 (1).
- ŞAHBAZ, N. K. ve ÇEKİCİ, Y. E. (2012). İlköğretim Türkçe 6, 7 ve 8. Sınıf Ders Kitaplarındaki Okuma Parçalarında Çocuk İmgeleri, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkic or Turkic*, 7(2), 979-995.
- ŞENER, S. (1997). Türk Çocuk Tiyatrosu Yapıtlarında Çocuk İmgeleri, Çocuk Kültürü I. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri Yay. Haz. B. Onur, s: 286-300. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- TAVŞANCIL, E. ve ASLAN, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- ULAĞLI, S. (2006). *İmgebilim Öteki'nin Bilimine Giriş*. Ankara: Sinemis Yayınları.
- UYGUR, N. (1993). *Yaşam Felsefesi*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- YILDIRM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011). *Soysal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- GANDER M. J. ve GARDINER, H. W. (1998). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Yayıma Haz.: Bekir Onur), Ankara: İmge Kitapevi.
- YAPICI, M. ve YAPICI, Ş. (2004). Bir Değer Olarak Çocukluk", *Üniversite Ve Toplum Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 4, (4) Aralık 2004, www.universite-toplum.org